

Zorii N. M.

Ternopil National Economic University

ADAPTATION OF THE BUDGET PLAN ACCOUNTS IN INSTITUTIONS
TO ACCOUNTING STANDARDIZATION REQUIREMENTS IN THE PUBLIC SECTOR**Summary**

There were made the research of the problems account display an operations of activities in budgetary institutions in the system of accounts. There made the analysis of recommends specifying the Plan accounts of budget institutions, there were defined the essence and feasibility of changes and identified problem points. In the article there were proved the necessity to establish an adequate basis introducing Chart of Accounts in the public sector by making adjustments in the current chart of accounts for the transformation of the old capabilities in new accounts.

Keywords: public institutions, accounting, public sector, chart of accounts, improvement, transformation.

УДК 332

Іваннікова О. В.

ТОВ «СТАНДАРТ-ПРИНТ»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ СУБ'ЄКТАМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Визначено основні сфери застосування міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності, проаналізовано нормативну базу, що регулює використання МСФЗ. Проведено порівняльний аналіз концептуальних положень міжнародних та національних стандартів фінансової звітності. Визначено особливості застосування МСФЗ малими та середніми підприємствами, обґрунтовано переваги використання міжнародних стандартів звітності, зокрема, для суб'єктів малого підприємництва. Для ефективного застосування МСФЗ запропоновано забезпечити фінансову підтримку переходу на МСФЗ; організувати підготовку спеціалістів з МСФЗ та створити реальний механізм контролю за дотриманням міжнародних стандартів.

Ключові слова: фінансова звітність, суб'єкт малого підприємництва, міжнародні стандарти фінансової звітності, інтеграція, застосування.

Постановка проблеми. Процеси всесвітньої глобалізації та інтеграції, що мають місце сьогодні, сприяють уніфікації і фінансової звітності. Наша країна зробила крок до цього 1 січня 2012 р., коли Міжнародні стандарти фінансової звітності стали обов'язковими для застосування низкою вітчизняних суб'єктів господарювання, а також можуть бути використані при підготовці фінансової звітності всіма іншими. Проте й досі існують проблеми та невизначеності у переході з національних стандартів на міжнародні та їх практичному використанні вітчизняними підприємствами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато українських учених присвятили чимало робіт вивченню принципів складання фінансової звітності за міжнародними стандартами: Ф.Ф. Бутинець [5], С.Ф. Голов [6], І.В. Жолнер [7], В.Н. Костюченко [8], К.В. Безверхий [4], Н.М. Малюга [10], Б.Ф. Усач [11].

Н.М. Малюга відзначає, що концепція обліку та фінансової звітності, розроблена Міжнародною радою бухгалтерських стандартів, орієнтована на задоволення потреб глобальних виробництв. В ній рівень та особливості розвитку національних продуктивних сил, соціальних, екологічних, економічних та правових відносин до уваги не береться [10, с. 17]. Такі науковці, як С.Ф. Голов, О.М. Петрук, Н.М. Малюга, В.М. Пархоменко, І. Чалий [5] та ін., стурбовані серйозними проблемами, що виникають у процесі впровадження МСФЗ [4, с. 383].

Метою статті є визначення ключових аспектів використання МСБО та МСФЗ, аналіз нормативної бази, що регулює застосування МСФЗ в Україні, проведення порівняльного аналізу концептуальних положень міжнародних та національних стандартів складання фінансової звітності, характеристи-

ка основних особливостей МСФЗ для вітчизняних суб'єктів малого підприємництва та оцінка доцільності їх використання на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. Глобальні процеси у світовій економіці – поглиблення міжнародного поділу праці, широкий розвиток торгівлі та транснаціональних корпорацій, розвиток підприємництва, банківських та інших фінансових установ – призвели до актуалізації питання входження нашої країни до європейського та світового економічного простору. Це питання, в свою чергу, вимагає розробки та впровадження нових вимог щодо організації та методології бухгалтерського обліку, який є специфічною мовою, що дозволяє узагальнити і систематизувати інформацію про господарські процеси в діяльності підприємств. Показники звітності, складеної за національними стандартами, зазвичай не дають об'єктивної картини фінансового стану підприємства. Одним із загально визнаних способів забезпечення реальності картини бізнесу компанії на сучасному етапі є підготовка інформації відповідно до МСФЗ.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (далі – МСБО) – система принципів, методів та процедур ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності. МСБО виникли внаслідок інтеграційних процесів в економіці й спрямовані на зближення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в різних країнах світу.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ; англ. IFRS – International Financial Reporting Standards) – набір прийнятих Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності документів (стандартів і коментарів), що визначають стандарти, які регламентують правила складання фінансової звітності, необхідної зовнішнім

Порівняння концептуальних положень міжнародних та національних стандартів складання фінансової звітності

Концептуальні положення		
Запитання	П (С)БО	МСФЗ
А	Б	В
Принцип обачності	Установлено як один з основних принципів складання звітності	Не розглядається як принцип складання звітності
Відхилення від стандартів	Не допускаються	Допускаються як виняток, якщо виконання вимог стандарту може ввести в оману користувача настільки, що це суперечитиме меті складання звітності
А	Б	В
Співвідношення витрати – вигоди: витрати на надання в звітності певної фінансової інформації не мають перевищувати вигоди від такого надання	Не є умовою ведення бухгалтерського обліку та складання звітності	Розглядається як одна з підстав надання даних у звітності
Використання аналогій	Не допускається	Якщо в системі МСФЗ не міститься положень, що регулюють облік тієї чи іншої операції, то допускається використання положень інших стандартизованих систем, споріднених до системи МСФЗ
Несуттєві статті	Немає застереження про те, що стандарти не застосовуються до несуттєвих статей	МСФЗ не застосовується до несуттєвих статей. Тобто підприємство не зобов'язано розкривати необхідну за МСФЗ інформацію, якщо стаття несуттєва
Форматування та склад звітності		
Формат фінансового звіту (назва статей, їх розміщення у звітах)	Регламентовано типові форми, затвержені Мінфіном: - баланс; – звіт про фінансові результати; – звіт про рух коштів; – звіт про власний капітал; – примітки до фінзвітності	Формат звітів не регламентовано
Звітність для невеликого бізнесу	Закон про бухгалтерський облік і П (С)БО 25 обмежують надання звітів суб'єктів малого підприємництва балансом і звітом про фінансові результати	Вимагає від суб'єктів середнього та малого бізнесу складання всіх видів звітів. Звіт про зміни в капіталі можна замінити Звітом про прибуток за період і нерозподілений прибуток. «Підприємствами малого й середнього бізнесу є ті, що: (а) не зобов'язані надавати своєї фінансової звітності широкому колу користувачів, і (б) випускають фінансову звітність загального призначення для зовнішніх користувачів»
Проміжна звітність: склад	Підприємства, за деякими винятками (платники податку на прибуток за нульовою ставкою), мають складати фінзвітність поквартально. Поквартальну (проміжну) фінзвітність подають у складі балансу й звіту про фінансові результати	МСБО 34 не вимагає обов'язкового складання проміжної фінзвітності. Її укладають у повній (звіт про фінансовий стан, про сукупний прибуток, про зміни в капіталі, про рух грошових коштів і примітки) або в стислій формі
А	Б	В
Проміжна звітність: періодизація	Поквартально	Період звіту може обирати підприємство
Проміжна звітність: Звіт про сукупний прибуток (у нацсистемі – звіт про фінрезультати)	Складають наростаючим підсумком з початку року	Звіт про сукупний прибуток подають за поточний проміжний період і наростаючим підсумком за поточний рік до дати звітності
Проміжна звітність: виняток для відображення відстрочених податків і витрат з податку на прибуток	Відстрочені податкові активи та зобов'язання можуть відображатися в сумі на кінець попереднього року. Витрати з податку на прибуток показують у сумі поточного податку	Виняток відсутній
Види звітності	Консолідована та індивідуальна	Консолідована, окрема та індивідуальна. При складанні окремої звітності методу участі в капіталі для обліку інвестицій не застосовують. Індивідуальну звітність не складають материнські компанії
Примітки: формат	Значна частина приміток подається в заданому Мінфіном форматі (ф. № 5). Окрім того, П (С)БО містять вимоги розкриття інформації в примітках, які багато підприємств на практиці ігнорують	Примітки наводять у вільній формі
Примітки: посилання	Посилань на примітки у звітах не потрібно	Посилання на примітки у звітах потрібні
Примітки: порівняльна інформація	У ф. № 5 порівняльна інформація не наводиться	Наводиться порівняльна інформація за попередній період

користувачам для прийняття ними економічних рішень стосовно підприємства.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку значною мірою сприяли як поліпшенню, так і гармонізації фінансової звітності в усьому світі. Вони застосовуються:

а) як основа національних вимог до бухгалтерського обліку в багатьох країнах;

б) як міжнародний базовий підхід тими країнами, які розробляють власні вимоги (зокрема, провідними розвиненими країнами, а також країнами, що розвиваються, такими як Китай і багато інших країн в Азії, Центральній Європі та СНД);

в) фондовими біржами та регулюючими органами, які дозволяють іноземним або вітчизняним компаніям подавати фінансові звіти відповідно до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;

г) міжнародними організаціями, такими як Європейська комісія, яка оголосила в 1995 р., що вона значною мірою покладається на КМСБО щодо досягнення результатів, які відповідають потребам ринків капіталу.

МСБО охоплюють коло питань, які мають важливе міжнародне значення в умовах розвитку зовнішньої торгівлі, діяльності транснаціональних корпорацій, глобалізації фінансових ринків. Вони, як правило, досить детальні й разом з тим розширені, оскільки інтерпретація стандартів має бути однаковою в різних країнах світу. МСБО не визначають порядок ведення бухгалтерського обліку, а лише описують загальні правила оцінки і представлення інформації у фінансових звітах.

Важливим при цьому є дотримання при веденні бухгалтерського обліку і складанні фінансової звітності таких загальноприйнятих принципів: об'єктивності, повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичної (фактичної) собівартості, єдиного грошового вимірника, періодичності.

Нині розроблено більше 40 міжнародних стандартів (МСБО), які стосуються розкриття облікової політики, складання фінансової звітності, обліку основних засобів та операцій з ними, інвестицій, поточних активів і поточних зобов'язань, запасів, доходів і витрат, банківської діяльності, фінансових інструментів, програм пенсійних витрат, нематеріальних активів тощо. Більша частина чинних МСБО вже переглядалася, що, безумовно, сприяло їх якості і поширенню.

Згідно чинного законодавства України, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, визначені у них принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності не повинні суперечити міжнародним стандартам фінансової звітності.

Порядок застосування МСФЗ для складання фінансової звітності врегульовано ст. 121 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Там же визначено коло суб'єктів, для яких застосування МСФЗ є обов'язком.

Перелік суб'єктів господарювання, які повинні складати фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність, повністю застосовуючи МСФЗ, визначений ч. 2 ст. 121 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Це, зокрема: публічні акціонерні товариства (ПАТ); банки; страхові компанії; підприємства, що здійснюють господарську діяльність за видами, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Ст. 121 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» перш за все

зобов'язала застосовувати МСФЗ учасників фінансового ринку, які з 1 січня 2012 р. складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність безпосередньо за МСФЗ, тобто за правилами, зрозумілими іноземним інвесторам і партнерам.

Крім того, ч. 4 ст. 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який передбачає обов'язкове оприлюднення річної фінансової звітності публічними акціонерними товариствами; підприємствами – емітентами іпотечних облігацій, іпотечних сертифікатів, облігацій підприємств та сертифікатів фондів операцій з нерухомістю; професійними учасниками фондового ринку; банками; страховими компаніями; іншими фінансовими установами.

Міжнародні та національні стандарти складання фінансової звітності мають багато спільного, проте існують і суттєві відмінності. Наведемо їх у порівняльній таблиці 1. Як бачимо, загальні положення національних та міжнародних стандартів містять досить суттєві, іноді прямо протилежні твердження. МСФЗ не так жорстко регламентують процес та порядок складання фінансових звітів, підприємствам надається свобода вибору. В цьому, вважаємо, їх перевага над національними стандартами, проте, на нашу думку, жорстка регламентація у підході до деяких питань, наприклад, формат фінансового звіту є необхідним для того, щоб забезпечити зрозумілість та співставність звітності для усіх користувачів МСФЗ для малих та середніх підприємств мають свої особливості. Вони були розроблені як відповідь на потужний міжнародний запит як з боку країн з розвинутою економікою, так і країн, що розвиваються, щодо точного та загальноприйнятого набору стандартів бухгалтерської звітності для малих та середніх підприємств, простішого від МСФЗ у повному обсязі.

У трактуванні Ради з МСФЗ малі й середні підприємства – це неопублічні комерційні компанії, що становлять фінансову звітність загального призначення для зовнішніх користувачів.

У стандарти не наведено кількісних критеріїв, що визначають поняття «малі й середні підприємства», таких як розмір виручки, величина активів, кількість найманих робітників. Базисним критерієм, за яким пропонується визначати, чи може компанія використовувати даний стандарт, є саме «непублічність» компанії [3]. Беручи до уваги відсутність кількісних критеріїв, стандарт за змістом варто було б назвати не «для малих і середніх», а для «непублічних» компаній. Хоча вже прийняте рішення про те, що критерії віднесення компаній до СМП буде встановлювати кожна країна окремо, в якій ці стандарти будуть застосовуватися, але при цьому використання стандартів для СМП компаніями, які підпадають під критерії малих та середніх підприємств, але цінні папери яких котуються на біржі, повинно бути заборонено.

У МСФЗ для СМП значно скороченні вимоги щодо розкриття інформації у порівнянні з повними МСФЗ. Так, перелік вимог щодо розкриття інформації налічує трохи більше 400 пунктів (у повній версії МСФЗ їх більше 3000).

Впровадження МСФЗ для СМП має багато переваг, серед яких є:

а) пріоритет при отриманні кредиту – при прийнятті рішення про надання кредиту, визначаючи умови та відсоткові ставки, та здійснюючи моніторинг наданих кредитів, банки перш за все покладаються на фінансову звітність, складену за вимогами МСФЗ, бо вважають її більш надійною та прозорою;

б) підвищення надійності висновків при роботі з постачальниками та покупцями, які хочуть оцінити фінансовий стан підприємства та перспективи довгострокових ділових стосунків на основі фінансової звітності;

в) у відносинах з власниками та інвесторами, які не беруть участь у діяльності фірми, міжнародні стандарти надають можливість порівнювати показники різних суб'єктів господарювання в різних країнах [6, с. 9].

Практична значимість використання МСФЗ для СМП полягає у наступному. По-перше, компанія, що має відповідну звітність, попадає в коло елітних, які при дотриманні інших умов можуть розраховувати на іноземні інвестиції. По-друге, міжнародна практика показує, що звітність, складена згідно МСФЗ, відрізняється високою інформативністю й корисністю для користувачів. По-третє, на українському ринку діє велика кількість дочірніх компаній з іноземними інвестиціями, яким трансформована фінансова звітність необхідна для включення в консолідовану звітність материнських компаній.

Проте на сьогоднішній день значна частина представників сектору СМП стратегічно не готові до впровадження МСФЗ для СМП, хоча б маючи на увазі відсутність у них розуміння важливості цього кроку [7, с. 301]. Більша частина компаній, що застосовують МСФЗ в Україні, є або великими публічними компаніями, або дочірніми підприємствами іноземних компаній. Для перших застосування спрощеного стандарту неприпустимо, для других – недоцільно, оскільки при консолідації буде потрібно проводити додаткові коригування для приведення звітності у відповідність із усіма вимогами МСФЗ. Однак спрощений стандарт може використовуватися невеликими українськими компаніями з метою одержання кредитів міжнародних банків, що особливо актуально в період високих ставок національного фінансування, викликаних економічною кризою.

Є і загальнонаціональні проблеми, що суттєво гальмують цей процес. Це брак фінансування і відсутність достатньої кількості спеціалістів із досвідом впровадження МСФЗ.

Нині Україна інтегрується у європейський економічний простір. Тому перехід національної системи бухгалтерського обліку та складання звітності на міжнародні стандарти (МСБО) є вимогою часу. Неможливо сподіватися, що цей перехід буде безхмарним. Він супроводжується гострими дискусіями та

різними підходами до вирішення цього питання. Проблема ведення обліку і звітності за МСФЗ є досі актуальною для вітчизняних організацій.

Запровадження МСФЗ дає змогу досягти таких ефектів, як:

а) компанія отримує визнану репутацію інноватора і серйозного партнера міжнародного рівня;

б) звітність компанії легко перевіряють і підтверджують провідні світові аудитори;

в) формування звітності для зовнішніх інвесторів і зарубіжних партнерів у стислі терміни з високою точністю і з мінімальними витратами;

г) звітність за міжнародними стандартами дає змогу об'єктивно оцінювати стан і ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення;

д) мінімізація зростання витрат на введення МСФЗ.

Висновки і пропозиції. Переваги складання фінансової звітності за міжнародними стандартами є, і вони незаперечні для більшості користувачів фінансової звітності. МСФЗ можна розцінювати як інструмент глобалізації економіки і світових господарських зв'язків. Принципи, закладені в порядок формування звітності згідно з МСФЗ, роблять її адекватнішою і здатною відобразити істинний майновий стан підприємства. Тому цінність МСФЗ важлива не тільки для іноземних, але й для національних інвесторів також.

Запровадження МСФЗ дасть змогу залучити іноземних інвесторів і розширити експортні можливості України, що, своєю чергою, приведе до зниження безробіття; забезпечити вихід із кризи та майбутнє процвітання економіки.

Для ефективного застосування МСФЗ необхідно забезпечити фінансову підтримку процесу переходу на МСФЗ; організувати підготовку спеціалістів з МСФЗ у системі вищої освіти; створити реальний механізм контролю за дотриманням МСФЗ. Надзвичайно важливою є підтримка держави у вигляді своєчасної та поширеної інформації щодо застосування МСФЗ, створення системи доступної перекваліфікації бухгалтерів та аудиторів, наприклад, через запровадження онлайн-курсів. Їх перевагами є: доступність незалежно від місця проживання; можливість займатися в зручний час та зручному місці, вартість, що значно нижче очних аналогів. Необхідний ретельний і системний аналіз процесу та результатів запровадження МСФЗ в інших країнах, особливо пострадянського простору – Білорусі, Грузії, Молдові та ін.

Список літератури:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.99 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/96>.
2. МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності»: Міжнародний документ від 01.01.12 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
3. Безверхий К.В. Міжнародні стандарти фінансової звітності для малих та середніх підприємств / К.В. Безверхий. – К.: Центр учбової літератури, 2015 р. – 228 с.
4. Бутинець Ф.Ф. Аудит: [підруч. для студ. спец. «Облік та аудит» вищ. навч. закл.] / Ф.Ф. Бутинець; 8-е вид, перероб. та доп. – Житомир: ПП «Рута», 2009 р. – 912 с.
5. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: [монографія] / С.Ф. Голов. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
6. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: [навч. посіб.] / І.В. Жолнер. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 368 с.
7. Костюченко В.Н. Консолидированная финансовая отчетность: теория и практика: [науч.-практ. пособ.] / В.Н. Костюченко. – Фактор, 2009 г. – 325 с.
8. Немченко В.В. Аудит. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту: [підручник] / В.В. Немченко, О.Ю. Редько. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 540 с.
9. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія і методологія, перспективи розвитку / Н.М. Малюга. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 580 с.
10. Усач Б.Ф. Аудит: [навч. посіб.] / Б.Ф. Усач. – К.: Знання-Прес, 2002 р. – 312 с.

Иванникова Е. В.
ООО «СТАНДАРТ-ПРИНТ»

ОСНОВНЫЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ МСФО СУБЪЕКТАМИ МАЛОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Резюме

Определены основные сферы применения международных стандартов бухгалтерского учета и отчетности, проанализирована нормативная база, регулирующая использование МСФО. Проведен сравнительный анализ концептуальных положений международных и национальных стандартов финансовой отчетности. Определены особенности применения МСФО малыми и средними предприятиями, обосновано преимущество использования международных стандартов отчетности, в том числе для субъектов малого предпринимательства. Для эффективного применения МСФО предложено обеспечить финансовую поддержку перехода на МСФО; организовать подготовку специалистов по МСФО и создать реальный механизм контроля над соблюдением международных стандартов.

Ключевые слова: финансовая отчетность, субъект малого предпринимательства, международные стандарты финансовой отчетности, интеграция, применение.

Ivannikova O. V.
LLC «STANDART-PRINT»

KEY ASPECTS OF IFRS APPLICATION IN SMALL BUSINESS ENTITIES

Summary

In this article were determined the main scope of application of international accounting standards and reporting, were analyzed the regulatory framework governing the use of IFRS. A comparative analysis of the conceptual provisions of national and international financial reporting standards also was held. Were determined the features of IFRS SMEs, were proved the advantages of international accounting standards, particularly for small businesses. For efficient use of IFRS is necessary to provide financial support for the transition to IFRS; organize training of specialists with IFRS and to create a real mechanism for monitoring compliance with international standards.

Keywords: financial reporting, small businesses, international financial reporting standards, integration, application.